Claudie Gallay - Vanja Kulaš

Dok valovi nadiru

Prvi sam put vidjela Lamberta na dan velike oluje. Nebo je bilo tamno, oblaci nisko, na pučini je već snažno grmjelo.

Stigao je malo poslije mene i sjeo na terasu za stol na vjetrometini. Sunce mu je udaralo u oči, mrštio se, kao da plače.

Promatrala sam ga, ne zato što je izabrao najgori stol, niti zbog grimase na licu. Gledala sam ga jer je pušio poput tebe, zureći u prazno, palcem trljajući usne. Usne možda suše od tvojih.

Pomislila sam da je novinar, ekvinocijska oluja, iz toga bi mogle ispasti dobre fotografije. Iza lukobrana, vjetar je dizao valove, boreći se sa strujama Raz Blancharda iz dalekih crnih rijeka, sjevernih mora i podmorja Atlantika.

Morgane je izašla iz gostionice. Ugledala je Lamberta.

"Niste odavde", reče, upitavši ga što će naručiti.

Govorila je mrzovoljnim glasom, kao i uvijek kada je za lošeg vremena morala posluživati goste.

"Ovdje ste zbog oluje?"

Odmahnuo je glavom.

"Onda zbog Préverta? Svi ovamo dolaze zbog Préverta..."

"Tražim prenoćište", napokon izusti.

Slegnula je ramenima.

"Ovo nije hotel."

"A gdje ga mogu naći?"

"Ima jedan u selu, nasuprot crkvi... ili na Rogue. U unutrašnjosti. Moj gazda ima prijateljicu, Irkinju, ona drži pansion... Hoćete li njen broj? "

eISSN 1847-7755; doi: 10.15291/sic/2.5.lt.5

Kimnuo je.

"Može li se nešto pojesti?"

"Tri su sata..."

"I?"

"U tri sata samo sendvič sa šunkom."

Pokazala je prema nebu, na mnoštvo oblaka koji su se približavali. Sunce je slabašno prosijavalo kroz njih. Još deset minuta i smračit će se.

"Sprema se potop", reče.

"Pa što? Šest kamenica i čašu vina?"

Morgane se nasmiješi. Lambert je ipak bio zgodan. U njoj se javi prkos.

"Na terasi poslužujemo samo pića."

Pila sam kavu dva stola iza njegova. Drugih gostiju nije bilo. I unutrašnjost je gostionice bila prazna.

Malene biljke sivih listova ukorijenile su se u kamenim pukotinama. Povijale su se na vjetru.

Morgane uzdahne.

"Moram pitati gazdu."

Zastala je kraj mog stola, lupkajući crveno lakiranim noktima po drvenom rubu.

"Svi oni dolaze zbog Préverta... Zbog čega bi drugog?"

Bacila je pogled preko ramena i nestala unutra. Mislila sam da se neće vratiti, no izašla je za trenutak, s čašom vina, kruhom na tanjuriću i kamenicama na hrpici algi, sve je položila pred njega.

Irkinjin broj također.

"Gazda je rekao: 'U redu za kamenice, ali vani se jede bez stolnjaka...' i požurite, padat će."

Naručila sam drugu kavu.

Pio je vino. Nije mu baš išlo, ali s kamenicama je bilo bolje.

Morgane je skupila stolce, sve ih gurnula do zida i povezala lancem. Davala mi je znakove.

S mjesta gdje sam sjedila, vidjela sam cijelu luku. Grebalica, tamo smo živjeli, ona i njen brat Raphaël u prizemlju, ja sama u stanu iznad njih.

Sto metara ispred gostionice, odmah s druge strane pristaništa, kuća podignuta na kraju ceste, gotovo u samom moru. Oko nje ničega. U dane oluja, samo potop. Ovdašnji su ljudi govorili kako moraš biti lud da živiš na takvom mjestu. Oni su ga tako nazvali, Grebalica, zbog zvuka nalik grebanju koji su proizvodile grane tamarisa udarajući o prozorske kapke.

To je nekoć bio starinski hotel.

Nekoć, kad je to bilo?

Sedamdesetih.

Ovo nikad nije bila velika luka. Mjesto kao na kraju svijeta, sa šačicom ljudi i tek nekoliko barki.

Hague. Zapadno od Cherbourga.

Istočno ili zapadno, uvijek sam to miješala.

Stigla sam ovamo ujesen, s divljim guskama, prije nešto više od šest mjeseci. Radila sam za Ornitološki centar u Caenu. Promatrala sam ptice, brojila ih, provela dva zimska mjeseca izučavajući ponašanje kormorana u dane velikih hladnoća.

Njihov njuh, vid... sati vani, na vjetru. S dolaskom proljeća, proučavala sam selice. Brojila sam jaja, gnijezda. Bio je to repetitivan posao, trebalo mi je tako nešto. Tražila sam uzroke smanjivanja njihova broja na području Haguea.

Loše su me plaćali.

No imala sam smještaj.

A i nisam nikad vidjela veliku oluju.

Dvije su velike morske laste stale urlati pred brodicama, istegnutih vratova, raširenih krila, čitavog tijela upravljenoga k nebu. Odjednom ušutješe. Nebo se još više smračilo, postalo je vrlo tamno, ali još nije pala noć. Bilo je to nešto drugo.

Neka prijetnja.

Nešto što je ušutkalo ptice.

Upozorili su me: Kad počne, ne valja biti vani.

Ribari su posljednji put provjerili konopce brodica, i otišli, svi do jednoga. Zadnji pogled. Na brzinu.

Muškarci su snažniji kad more naraste, tako ovdje kažu. Žene iskorištavaju te trenutke da se zalijepe za njih. Zgrabe ih tamo gdje su, u dnu konjušnice ili u spremištu broda. I prepuste im se.

Vjetar je već fijukao. Možda je to bilo najsilovitije od svega, i više od samih valova. Taj vjetar koji je otjerao muškarce.

Ostala su još samo naša dva stola na terasi, nikoga oko nas.

Lambert se okrene. Pogleda me.

"Grozno vrijeme!"

Morgane izađe. "Gotovi ste?"

Pokupila je njegov tanjur, kruh, moju šalicu.

Gazda je pripremio prečke, već je zagradio vrata.

"Bit će veselo!" reče.

Morgane se okrene prema meni. "Ostaješ?"

"Još dvije minute, da..."

Željela sam vidjeti, koliko je bilo moguće. Vidjeti, čuti, osjetiti. Slegnula je ramenima. Prva kap kiše udarila je o lim stola.

"Vratite stolice kad budete odlazili!"

Kimnula sam glavom. Lambert nije odgovorio. Otrčala je, ruku prekriženih na trbuhu, prešla čitavu udaljenost od gostionice do Grebalice, dospjela do vrata i uvukla se unutra.

Prva je munja udarila negdje iznad otoka Aurigny, ubrzo još jedna. Potom je vjetar počeo tući o lukobran, prvi rafal, kao udarac o odbojnik. Krenule su lupati daske pred hangarom u kojem je Max popravljao svoj brod. Negdje je klepetao neki loše pričvršćen kapak.

More je otvrdnulo, postalo je crno kao da ga je nešto nesnosno stisnulo iznutra. Zaglušujuća buka vjetra miješala se s hukom valova. Postalo je zagušljivo. Podigla sam ovratnik. Vratila sam svoj stolac.

Lambert se nije pomakao. Izvukao je iz džepa kutiju cigareta. Djelovao je spokojno, ravnodušno.

"Idete?"

Kimnula sam potvrdno.

Vjetrovi koji pušu u dane oluja poput vrtloga su prokletnika. Govori se da su to zle duše koje se uvlače u kuće kako bi uzele ono što im dugujemo. Mi, znači, oni koji ostaju, živi ljudi.

"Ponekad se vide zvijezde?" upita pokazujući nebo nad nama.

"Da, ponekad."

"Jer u gradovima ih se više ne može vidjeti."

Vjetar je odnio glas. Razbio ga.

Bio je to blag glas.

"U gradu je to zbog ulične rasvjete", doda na kraju.

I dalje je u ruci držao kutiju cigareta. Okretao ju je nesvjesno, mehaničkim pokretom. Njegova je prisutnost neizbježan dolazak oluje činila još težim i zagušljivijim.

"Ali to je rijetko?"

"Što je rijetko?"

Oklijevao je nekoliko trenutaka, prešao je palcem preko usnice. Promatrala sam ga, njegovo lice, oči.

Njegov pokret.

Trenutak poslije začula sam zviždanje.

Imala sam vremena za uzmak. Ošinula me crvena sjena. Osjetila sam ugriz na obrazu. Bio je to žlijeb, limena ploča velika kao dvije ruke.

Letjela je desetak metara, a zatim ju je vjetar prilijepio za tlo. Odvukao ju je dalje. Čula sam kako šljunak škripi. Kao zubi po pijesku.

Prešla sam rukom po licu. Na prstima krv...

"Što je rijetko?" čula sam sebe kako ponavljam, očiju uprtih u lim.

Pripalio je cigaretu.

"Zvijezde", odgovori.

Ponovio je: "Zvijezde su rijetke na nebu iznad gradova..."

I zatim je pokazao na moj obraz. "To treba srediti."

U svojoj sobi, kasnije, ruku prilijepljenih za prozorsko okno, vidjela sam svoje lice, crveni trag koji je ostavio lim. Oteklina je bila topla. Može se umrijeti od ogrebotine otkačenih limova.

Lim, hrđa.

Govorio je o gradovima. Rekao je: "Na nekim mjestima zvijezde se više ne vide."

Moja bosa stopala na drvenom podu. Otisci mojih prstiju na prozorskom staklu. Očistila sam ranu alkoholom.

Ostala sam uz prozor. Soba mi gleda na valove. Veliki krevet s perinom. Dvije razvučene fotelje. Na stolu kutija s dalekozorom, kronometrom i knjige o pticama. Detaljne karte s fotokopijama, popisima.

Na dnu kutije, snop olovaka. Bilježnica, dnevnik. Vodim dnevnik već šest mjeseci. Ne znam koliko sam dugo ovdje. Nekoć sam bila profesorica biologije na Sveučilištu u Avignonu. Predavala sam ornitologiju. Odlazila sam sa studentima promatrati ptice u Camargue. Provodili smo čitave noći zatvoreni u kolibama na drvenim trupcima.

Nakon tebe uzela sam dvije godine sabatskog dopusta, mislila sam da ću umrijeti. Došla sam ovamo.

Prethodni je stanar samo otišao. Bilo je jutro. Čini se da više nije mogao podnijeti samoću.

Ostavio je hranu u ormarićima, pakete biskvita. Šećer u kutiji. Mlijeko u prahu također kao i paketiće kave u vrećicama od smeđeg papira. Crtež zelenog drveta na kutiji, fair trade. Knjige.

Stari radioprijamnik. Televizor. Bez slike, samo ton. Dvije boce pod sudoperom. Loše vino s okusom plastike. Ipak sam ga popila, jednoga sunčanog dana.

Prelazila sam od jednog prozora do drugog. Nikad još nisam vidjela tako crno nebo. Oblaci su se nad brežuljak spuštali poput olovnog plašta. Brodovi su poskakivali. Lambert je napustio stol, ali ne i pristanište. Zakopčana jakna, ruke u džepovima. Koračao je.

Nije kišilo, no kiša se skupljala; prijeteći oblaci, prošarani munjama, još su bili nad morem, ali sve bliže. Počelo je grmjeti i tutnjati. Lambert je načinio nekoliko koraka prema lukobranu, vjetar je bio prejak, dalje naprijed nije se moglo. Uzela sam dalekozor, pronašla njegovo lice. Lice šibano kapima kiše.

Ostao je ondje još nekoliko dugih minuta, potom je odjeknula munja i spustila se kiša.

Nije bilo automobila na pristaništu, samo njegov. Nitko živ osim nas troje na Grebalici.

Nas troje i on vani.

Sam na kiši.

Prvi je val prešao preko lukobrana. Pa onda ostali. Uz paklensku buku. Jedna ptica, očito iznenađena silinom vjetra, zaletjela se u moj prozor, bila je to jedna velika morska lasta. Ostala je tako zalijepljena nekoliko trenutaka, začuđenog pogleda, a potom ju je vjetar ponovno prihvatio, podigao i odnio.

Oluja je provalila. Zapljuskujući valovi stuštili su se na kuću. Lica priljubljena uz prozor, pokušavala sam razabrati što se događa vani. Ulične su svjetiljke bile utrnute. Nije više bilo svjetla. Na svjetlosti munja stijene oko svjetionika kao da su letjele uz prasak. Nikad nisam vidjela takvo što. Ne znam jesam li željela biti negdje drugdje.

Kad sam pogledala na pristanište, vidjela sam da Lambertova auta ondje više nema. Uspinjao se prema selu. Stražnja svjetla koja se udaljavaju. I zatim više ništa.

Trajao je satima, taj strahotan potop. Nije se više znalo gdje je zemlja, a gdje voda. Grebalica je podrhtavala. Više nisam razumjela je li to kiša šibala prozorska stakla ili su se valovi penjali do njih.

Bilo mi je mučno. Ostala sam uz prozor, trepavica uz okno, vrelog daha. Pripila sam se uz zidove. Pod žestinom oluje, crni su se valovi valjali poput trupala. Bili su to vodeni zidovi koji su se kotrljali, gurani naprijed, sa strahom u utrobi vidjela sam kako se približavaju, zidovi koji se razbijaju o stijene i svaljuju na moje prozore.

Ti valovi, njihovo zapljuskivanje.

Voljela sam ih.

Bojala sam ih se.

Bilo je tako mračno. U više sam navrata pomislila da će vjetar iščupati krov. Čula sam kako pucketaju grede. Upalila sam svijeće. Topile su se, rastapanje bijelog voska na drvetu stola. Čudnovat gorući sloj. Na svjetlu munje, vidjela sam pristanište, bilo je poplavljeno kao da se more uspelo na kopno i sve progutalo. Još munja. Munje poput rešetaka. Pomislila sam kako nikad neće proći.

Raphaël je bio u svome ateljeu, prostranoj prostoriji točno ispod moje sobe. Dijelio nas je daščani pod. Čula sam ga. Mogla sam ga i vidjeti, bilo je dovoljno leći na tlo i prisloniti oko na mali procijep među letvicama, pod tepihom, nekoliko milimetara.

Svi su govorili da je nemoguće živjeti ovdje, tako nadomak moru. Toliko blizu, kao da smo u njemu.

Je li bio dan? Noć? Pokušala sam spavati. Bilo je prevruće pod perinom. Prehladno bez nje. Zaklopila sam oči. Ponovo sam vidjela lim. Čula sam Lambertov glas u noći, neugodno struganje lima. Tik-tak mog ručnog sata, sve se to izmiješalo. Probudila sam se u znoju.

Dimnjak sobne peći prolazio je mojom sobom, grijao je i penjao se dalje prema krovu. Bio je to dimnjak od bijelog željeza. Cijev je podrhtavala od topline.

Raphaël je koračao, kao koraci divlje zvijeri u kavezu, strahovao je za svoje skulpture. Samo gips, glina. Dovoljno je da pukne jedno staklo, govorio je, pa da sve bude poplavljeno.

Nakrcao je pećicu cjepanicama kao da će se od vatre more povući.

Čula sam ga kako urla: "Ova je kuća izdržala dosad, pa će i ovo!"

Priljubila sam se uz pukotinu. Upalio je velike svijećnjake. Sa svim tim statuama, njegov je atelje izgledao poput crkve.

Gledala sam svoju ozljedu, na svjetlosti svijeće. Rana je postala tamna, gotovo ljubičasta.

Ljudi su me zvali Grebalica, zvali su me i Horsain, strankinja, ona koja se nije ovdje rodila, kako su nazivali sve koji su došli ovamo živjeti prije mene. I one koji će doći poslije.

Raphaël me zvao Princeza.

Za Lili sam bila Miss.

Tebi sam bila Sjetna. To ime na tvojim usnama, ti si me tako zvao. Govorio si da je to zbog mojih očiju i svega što ih je opsjedalo.

Grijala sam unutrašnjost šake na svijeći, moj dlan na rani. Zarivala sam žigice u vosak.

Mjeseci koje sam provela bez tebe. Gubitak je upio sve. Upio je čak i vrijeme. Samo tvoju sliku ne. Ostala sam tako, očiju uprtih u ruzinavo prozorsko krilo. Zabola sam i ostale šibice. Svijeća je na koncu bila poput vudu lutkice.

Ujutro, danje je svjetlo otkrilo mrtvu zemlju. Još je kišilo, a vjetar je zviždao. Klizio je površinom vode, podižući dugačke poderotine sive pjene, koju će odnijeti nekamo dalje. Otužne nakupine. U luci su se brodovi koprcali da ne potonu.

Jedan se automobil spustio iz sela i zaustavio. Načinio je polukrug ne bi li stigao u pristanište.

Bio je to trenutak loma, taj tren tišine u kojem more podiže valove i vraća ih.

Spavala sam. Nekoliko uhvaćenih sati sna da nadoknade duge besane noći. Noći koje su prošle. Noći koje će doći.

Pila sam kavu. Prekapala sam po ormaru, moje ruke na hrpama Paris Matcha, stari brojevi, vjenčanje Grace Kelly i smrt Jacquesa Brela. Crno-bijele fotografije. Stare novine. Opet sam izvukla prašinu, komade papira koje su izgrizli štakori. Ptičji kostur. U jednom časopisu fotografija Demi Moore. Sačuvala sam je za Raphaëla. Pronašla sam biografiju Tereze Avilske, dnevnik Etty Hillesum. Hopperovu razglednicu, među stranicama jedne knjige, djevojka za stolom u nekom kafiću. Zeleno obojeni zidovi. Knjigu sam spremila, kartu sačuvala.

Izašla sam na hodnik. Zid na sjevernoj strani bio je vlažan. Kapalo je uzduž podnih letvica na stubištu. Na zidovima bijeli tragovi soli.

Prekidač, s desne strane. Istrošeni se zid drobio. Nije mogao držati tapiseriju. Odlijepila se, čitavom površinom poput zavjesa. Za ostalim su vratima bile prazne sobe. Stari telefon sa sivim brojčanikom visio je na zidu u dnu stubišta. Van upotrebe već dugo. Kad smo trebali telefonirati, činili smo to iz telefonske govornice na pristaništu, za to je trebala kartica. Inače smo mogli otići k Lili ili u gostionicu u luci.

Raphaël je govorio da u hitnim slučajevima treba kleknuti i moliti. To ga je nasmijavalo.

Čitav niz drvenih poštanskih sandučića bio je prikucan na ulazu. Raphaëlovo ime na jednom od njih, R. Delmate, kipar. Bilo je i drugih imena, zalijepljenih, odlijepljenih. Emajlirana pločica: Hvala što zatvarate vrata. To je ostalo od nekoć, kad je kuća bila hotel. Pa stan, kasnije. Ljudi su otišli. Svi. Policom nad vratima dominirao je preparirani pas. Bio je to Raphaëlov pas. Zvao se Diogene. Navodno je umro jedne olujne noći, davno, od straha. Strah mu je okrenuo želudac. Psima se to ponekad događa.

Sišla sam, oprezna koraka, držeći se za rukohvat.

Raphaël je bio na hodniku. Odškrinuo je vrata, pokušavao pogledati van, ispred Grebalice. Bilo je premračno, vjetar prejak. Nemoguće je bilo razabrati ni komadić dvorišta.

Zatvorio je vrata.

"Treba pričekati."

"Što ti se dogodilo?" upita vidjevši moj obraz.

Prešla sam rukom preko rane.

"Leteći komad pleha..."

"Bio je hrđav?"

"Malo..."

"Dezinficirala si?"

"Da."

Gledao je ranu i mrštio se. Proveo je dvije godine u sirotinjskim naseljima Kalkute. S vremena na vrijeme govorio bi o onome što je ondje vidio.

"Jesi se nedavno cijepila?"

"Očistila sam alkoholom."

Slegnuo je ramenima.

Televizor je bio upaljen.

Morgane je spavala, sklupčana na kauču, s rukom na ustima. Zaobljeni bokovi, teške grudi, izgledala je poput Boterove skulpture. Štakor je spavao na njoj, na njenom trbuhu, skriven u gustim naborima odjeće.

Raphaël je prišao sestri.

"Pitam se kako uspijeva spavati u ovakvom paklu."

Podigao joj je pramen kose s lica i zatakao joj ga za uho. Gesta beskrajno nježna. Pramen je potom skliznuo nazad.

Okrenuo se.

Kuhao je kavu.

Polaganim kretnjama. Imao je vremena. Svi su ga ovdje imali.

Morgane je osjetila miris kave, zijevnula. Odgurnula je pokrivače, očiju gotovo zatvorenih, i dovukla se do nas.

"...dan, vas dvoje."

Njena raščupana kosa. Prekratka suknja na prejakim bedrima. Privila se uz brata.

"Malo je grmjelo noćas", reče.

Raphaël se nasmiješi. "Malo, da..."

Gledala sam ih. Bilo mi je nešto više od četrdeset godina. Raphaël je imao malo manje. Morgane je bila najmlađa, napunit će tridesetu u srpnju. "Djeca koju ljudi dobiju kasno, najljepša su", govorila je.

Otpila je gutljaj iz Raphaëlove šalice. Često je to činila. I ja sam isto radila s tobom. Prije. Jutrima.

Pripila bih se uz tebe. Trebala mi je tvoja toplina. Kasnije, bilo ti je toliko hladno, nisi to više podnosio.

Raphaël je otvorio vrata. Pogledali smo se i približili jedni drugima, sve troje, čudom preživjeli, u čizmama. Posvuda je bilo granja. Guste lokvice. Vjetar je još fijukao, ali izgubio je na snazi. Maxov je brod izdržao, bio je ondje, siguran u zaklonu, zakočen u spremištu.

Obišli smo oko kuće.

Prešli smo u vrt. S morske strane. Mirisala je sol.

Pronašla sam mrtvo tijelo velike morske laste koja se zabila o moj prozor. Komadići greda, ostaci sanduka.

Valovi su posustali, popustili. Morski rub bio je prekriven gustom žutom pjenom s nešto algi u nakupinama, poput dugih vlasi ispljunutih na obalu.

Ruku prekriženih na trbuhu, u pristaništu, stajala je stara Nan. Ondje, pred svima, uspravna, nepomična, s raspelom u ruci promatrala je pučinu. U odjeći koju je običavala navlačiti za oluja, u dugoj crnoj haljini, gustog tkanja, oni koji su je poznavali govorili su da su se na tim dronjcima mogle iščitati riječi izvezene crnim koncem. Nizovi riječi. I da oni pripovijedaju njezinu priču.

Naninu priču.

Rekli su također da je nekoć imala drugo ime, ali da su to ime odnijeli njezini. Njezini mrtvi, cijela obitelj nestala na moru. Bila je ovdje jer je vjerovala da će joj ih, jednog dana, more vratiti.

Pristigli su prvi automobili. Ljudi iz sela. Jedan je ribar kazao kako je neki teretnjak izgubio teret dasaka i da će ih vjetar nanijeti ovamo. Vijest se proširila. Jedan se traktor parkirao uz rub ceste, nedaleko od plaže. Nekoliko teretnih kola. Stigao je Max. Izgrlio nas je sve, jer njegov je brod izdržao oluju. Čekao je daske kraj skupine muškaraca, s rukama u džepovima, tijela pomalo izgubljenog u velikoj kabanici od plave tkanine.

Muškarci su razgovarali ne ispuštajući more iz vida. Uprla sam pogled u mjesto koje su motrili. Oči su me boljele od svjetlosti. Nekoć sam živjela na jugu. Bilo je previše svjetla. Moje su oči bile suviše plave. Koža mi je bila prebijela. Izgorjela bih, čak i zimi.

Gorjela sam i dalje. Svi gorimo. Ali to je nešto drugo.

Stigle su, deseci njih, daske poput mrtvih tijela. Svijetle sjene koje su podizali gotovo crni valovi. Poskakivale su. Nošene. Prema muškarcima. Stara Nan se primaknula. Zurila je u more, udubine među valovima. Nije marila za daske.

Muškarci više nisu razgovarali. Ili vrlo malo. Izrekli bi tek poneku riječ, ono najosnovnije.

S njima je bila i pokoja žena, rijetko koje dijete.

Policajci su također bili ondje. Provjeravali su imena. Registracije.

Teretnjak se usidrio, vidio se izdaleka, ostao je na istom onom mjestu na kojem mu se otkvačio teret. Policijska izvidnica otišla je iz Cherbourga. Lambert je bio na pristaništu. Sam, malo po strani, u kožnoj jakni. Pitala sam se što radi ovdje. Izoštrila sam njegovo lice dalekozorom. Markantna, neobrijana čeljust. Debela koža, nekoliko dubokih bora. Hlače su mu bile zgužvane. Pitala sam se je li spavao kod Irkinje ili u autu.

Na plaži je i dalje bilo živo, daske, ljudi. Mirisi blata miješali su se s onim kože i jakim vonjem znoja koji je kapao s remenja na konjskim prsima.

Slijedila sam muškarce.

Stigao je jedan automobil. Svi su se najednom našli u žutom svjetlu farova.

Lambert se približio. Farovi auta osvijetlili su mu lice. Potom su se kola udaljila i njegovo lice kao da je progutala noć.

Začula sam mu glas.

Rekao je: "Ovako sigurno izgleda kraj svijeta."

Možda zbog buke i ljudi gotovo u samome moru.

"Tako, da... ali gore", odgovorila sam.

Stara Nan više nije gledala prema daskama. Koračala je od čovjeka do čovjeka, ispitivački zagledala lica. Sve do dječjih koja je primala rukama, halapljivog, očajničkog pogleda i koja bi odmah odgurnula i prešla na sljedeće. Čak i Maxovo. Djeca se nisu opirala, objasnili su im, nema razloga za strah, ona nekoga traži. Ovdje su je se svi bojali. Tko je se nije bojao, izbjegavao ju je. Rub njezine haljine vukao se po vodi, a sada po pijesku. Kad je ugledala Lamberta, zaboravila je

na sve ostale. Rukom je pridržavala rub haljine. Približavala mu se dok nije bila tik pred njim. Gledala ga je, očiju kao smućenih, pod posve bijelom kosom. Dotaknula mu je lice. Učinila je to vrlo brzo, nije se stigao povući. Imala je bradavice na prstima. Mogla ih je spaliti, postojalo je milijun načina, svi su ih ovdje znali, krumpir, slina, mokraća... Vjerujem da se navikla na njih. Ponekad bi ih milovala. Vidjela sam je kako ih dotiče.

Lambert je odgurne.

"Ribe jedu oči", rekla je glasom kao spiljskim.

Nakosila je glavu.

"U noćima mjesečine, krv izbija na površinu. Čuju se krici..."

Čudno se osmjehnula i potom se okrenula, kao da to čini zbog drugih, načinila je nekoliko koraka i vratila se, više uznemirena nego luda, ispitivalački je pogledala lice, prešla po njemu rukama, po čelu, očima, svemu.

Zausti: "Michel..."

Osmjehnula se, istodobno vrlo kratak i vrlo silovit osmijeh.

"Vratio si se..."

Naokolo, muškarci su nastavili sa svojim poslom, ravnodušni.

"Zovem se Lambert..."

Opet se onako jezovito nasmiješila i odmahnula glavom, nekoliko puta, širokim pokretom glave.

"Ti si Michel..."

Ponovila je to još jednom, između kredastih nabora usana.

Obično bi zgrabila svako lice i brzo nastavila dalje. S Lambertom je bilo drugačije. Želja, potreba da ga dotakne. Opet je pomilovala njegov obraz, osmijeh, jedan trenutak gotovo miran.

Bilo je za povratiti, ta ruka na tom licu, taj bez sumnje hladan dodir nepoznate kože.

Lambert ju je odgurnuo, prejako, muškarci su se okrenuli. Nan nije ništa rekla, kimnula je glavom kao da je to bila neka njihova tajna. Okrenula se.

Njena zgužvana haljina, rub tkanine mokar i prljav od pijeska.

Lambert ustukne. Bio je u neprilici zbog te kretnje koju je morao učiniti, a i stoga što su muškarci zastali s poslom i govorili u pola glasa.

Nan se udaljila, krajevi njena velikog šala stegnuti preko ramena. Prišla je vodi. U jednom trenutku, zaustavila se i okrenula. Učinilo mi se kako se opet smješka.

"Ponekad je takva", rekoh.

"Kakva?"

"Malo luda."

Lambert je nije ispuštao iz vida.

"Čitava joj je obitelj nestala na moru u brodolomu, na dan jednog vjenčanja. Bilo joj je sedam godina. U dane oluja, ona vjeruje da je svako nepoznato lice, povratnik iz mora."

Kimnuo je.

I dalje je gledao Nan.

"Mislim da znam njenu priču..."

Pogledao me.

"Dolazio sam ovamo na ljetovanja, davno... Možete li mi reći nešto više o tome?"

"Dvije obitelji ukrcale su se u barku ne bi li se provozale morem. Dan je bio lijep. Nan je bila premalena da bi pošla s njima. Kad se barka počela ljuljati, šetači na obali pomislili su da se zabavljaju. Prva žena je pala, a potom i druga. Sve su to bili ljudi s mora. Barka je propuštala vodu. Nan je bila na pristaništu, sve je vidjela, sve čula. Preko noći je posijedjela."

"Nije li na brodu bio i pas?"

"Pas?... Da, bio je i pas."

"Majka mi je ispričala tu priču..."

Promatrao je more.

Ja sam promatrala njega. Crte njegova lica bile su kao usput narisane, gotovo na brzinu.

Nepravilne linije na debeloj koži.

"Bio je to mali pas", rekoh, "uspio je doplivati do jedne stijene. Uhvatio se za nju... Poslije ne znam. Tijelo mladoženje je pronađeno. Ono njegove žene nije. Neki kažu obrnuto."

Načinili smo nekoliko koraka po žalu. Želio je znati svršetak priče. Rekla sam da se psić držao još neko vrijeme i da ga je naposljetku more odnijelo.

Iznova je kimnuo i rekao: "Oglasila su se zvona. Uvijek zvone kad netko umre."

Lice mu je bilo vrlo čudno dok je to izgovarao.

"More ih je sve progutalo, kao što je progutalo barku i psa. Puštalo ih je jedno za drugim. To je trajalo tjednima. Neka tijela je zadržalo, ni najljepša, ni najmlađa. Druga je vratilo."

Nastavili smo koračati. Vjetar je bio hladan, vlažan od vode koja je prskala. Max je hodao ispred nas. Nosio je dugačku dasku. Lambert ga je dugo promatrao i okrenuo se iznova prema mjestu na žalu gdje se nalazila Nan. Crnina njezine haljine stopila se s crnilom mora. Izdaleka se vidjela samo gusta masa njene duge bijele kose.

"Zašto me nazvala Michel?"

"Zamijenila vas je... S nekim stricem, bratom, tko zna..."

Kimnuo je. Zastao. Izvukao je kutiju cigareta iz džepa.

"Vi ste odavde?"

"Ne, ali svi govore o tome, samo ih treba malo ponukati."

Kresnuo je šibicu među dlanovima i pripalio cigaretu.

"Pobijeljela kosa, to je zbog melanina..." reče, otpuhujući prvi dim. "Kad se čovjek plaši, boja nestaje."

Kimnula sam.

Njegova je kosa bila prosijeda i zapitala sam se je li i on već doživio takav strah.

U podne sam kao i obično zauzela svoj stol nasuprot akvariju. Čuvarica rakova, rekao je gazda

kad sam prvi put došla k njemu. Tu me smjestio. Stol za samce. Ni najbolji. Ni najgori. Imala sam pogled na salu i na luku.

Zbog oluje nije bilo jelovnika. Gazda je nalijepio obavijest: Danas najosnovnija usluga.

Pokazao mi je meso, komade janjetine koji su se pekli na roštilju u kaminu.

Policajci su stajali naslonjeni na šank.

"Brodovi koji dožive brodolom, za ovdašnje su ljude znak providnosti!" reče gazda.

Policajci nisu odgovorili. Navikli su, a osim toga, rođeni su ovdje, na području između Cherbourga i Beaumonta. Znali su svakoga.

Gazda mi je donio nekoliko račića dok sam čekala večeru. Čašu vina.

Gledala sam kroz prozor, daske koje su i dalje pristizale, muškarce koji su čekali.

Lambert je još bio na pristaništu.

Stara Nan je nestala.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License